

KIBRIS TÜRK BASININDA 1960 KIBRIS CUMHURİYETİ: BOZKURT GAZETESİ

Eren Ekin ERCAN*

Öz

Kıbrıs adasındaki en önemli olaylardan biri olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıdır. Üç yıl süren iki toplumlu devlet deneyiminin bu kadar kısa sürmesinin nedeni, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce ve sonra yaşanan gelişmelerdir. Bu bağlamda adadaki gazeteler ise tüm bu değişim ve dönüşüm sürecini siyasi ve düşünsel düzeyde ele alması bakımından oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmada, 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Bozkurt gazetesi tarafından nasıl ele alındığı incelenmektedir. Bu kapsamda, Kıbrıs Türk basın tarihinin temel özelliklerine kısaca değinilmiş, Bozkurt gazetesi tanıtılmış ve 1960 yılına giderken yaşanan önemli olayların Bozkurt gazetesine nasıl yansıtıldığı tartışılmıştır. Araştırmanın amacı, Bozkurt gazetesi özelinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tarihsel olarak basında nasıl yorumlandığının ortaya konmasıdır. Çalışmada betimleyici yöntem kullanılmaktadır. 13, 14, 15, 16 Ağustos 1960 tarihli gazeteler çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Çalışmanın en önemli bulgusu, iki toplumlu olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türk askerinin adaya gelişiyle ilişkili olarak yorumlanmasıdır. Başka bir deyişle, Kıbrıs Cumhuriyeti'yle sonucunda Türk askerinin adaya gelmesi, yeni kurulan devletin en önemli kazanımı olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: KKTC, Kıbrıs, Kıbrıs Cumhuriyeti, Basın, Bozkurt Gazetesi

CYPRUS TURKISH PRESS IN 1960 CYPRUS REPUBLIC: BOZKURT NEWSPAPER

Abstract

One of the most important events on the island of Cyprus is the establishment of the Republic of Cyprus. The reason for the short duration of the three-year bi-communal state experience is the developments before and after the establishment of the Republic of Cyprus. In this context, the newspapers on the island are very important in terms of revealing all this process of change and transformation at a political and intellectual level. Therefore, this study examines how the Republic of Cyprus, founded in 1960, was interpreted by Bozkurt newspaper. In the study, the main features of the Turkish Cypriot press history were briefly mentioned, Bozkurt

* Dr. Öğr. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik, erenkin.ercan@uskudar.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0643-6270>.

newspaper was introduced, and how the important events that took place in 1960 were reflected on the *Bozkurt* newspaper was pointed out. The aim of this study is to reveal how the Republic of Cyprus was interpreted in the press, especially in *Bozkurt* newspaper, historically. Descriptive method was used in the study. The newspapers dated 13, 14, 15, 16 August 1960 constituted the limitation of the study. The most important finding of the study was that the Republic of Cyprus, which was established as a bi-communal, was interpreted in relation to the arrival of Turkish soldiers on the island. In other words, the arrival of Turkish soldiers on the island as a result of the Republic of Cyprus stood out as the most important achievement of the newly established state.

Keywords: TRNC, Cyprus, Republic of Cyprus, Press, *Bozkurt* Newspaper

Giriş

Kıbrıs Türk siyasal hayatı ile iç içe geçmiş bir yapıya sahip olan Kıbrıs Türk basını, Kıbrıs Türk siyasetinde önemli bir rol oynamıştır. Adadaki siyasi aktörlerin aynı zamanda doğrudan gazete sahibi olmaları bu anlamda önemli bir göstergedir. Günümüzde halen yayımlanmakta olan ve Dr. Fazıl Küçük tarafından 14 Mart 1942 tarihinde yayımlanmaya başlayan *Halkın Sesi* (KTGB, 2012: 225) ile Rauf Raif Denktaş'ın Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu (K.T.K.F.) adına 1959-1963 tarihleri arasında sahipliğini yürüttüğü *Nacak* (KTGB, 2012: 106) gazeteleri bu durumu yansıtan örneklerdir. Öte yandan, barış yanlısı bir siyaseti desteklemesi nedeniyle *Nacak* gazetesi ile çeşitli tartışmalara giren *Cumhuriyet* (1960-1962) gazetesi de yine bu anlamda önemlidir.¹ Dolayısıyla Kıbrıs Türk toplumunda gazeteler, adadaki siyasetlerin sonucu olduğu gibi, o siyasetleri yeniden tanımlayan ve kuran, bu yönüyle kitleler üzerinde etki gücü yüksek bir aygıt görevini üstlenmiştir.

Bu bağlamda çalışmada, Kıbrıs Türk basın hayatının en uzun soluklu gazetelerinden biri olan *Bozkurt* (1951-1988) gazetesinde 16 Ağustos 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin nasıl ele alındığı irdelenmektedir. Çalışmanın amacı, *Bozkurt* gazetesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hemen öncesinde ve Cumhuriyet'in ilan edildiği gün nasıl karşılandığının ortaya konulmasıdır. Çalışmada betimleyici yöntem kullanılmış ve 13-16 Ağustos 1960 tarihlerinde *Bozkurt* gazetesinde konuya dair yayımlanmış olan tüm haber ve köşe yazıları incelenmiştir. Çalışmanın kuramsal kısmında Kıbrıs Türk basınının tarihsel özellikleri ilk gazeteler ışığında kısaca tartışılmış, ardından *Bozkurt* gazetesi tanıtılmış ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce gerçekleşen bir dizi önemli olayın *Bozkurt* gazetesince nasıl yansıdığı ortaya konulmuştur. Çalışmanın bulgular ve yorum kısmında ise incelenen gazetelerden konuya dair elde edilen veriler paylaşılmış ve betimlenmiştir.

¹ Bu konuyla ilgili olarak bkz. Münevver Kata, *Kıbrıs'ta Nacak-Cumhuriyet Çatışması (1960-1962)*, 2016.

1. KIBRIS TÜRK BASINININ TARİHSEL ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE

Kıbrıs Türk basın tarihi ile siyasi tarihi arasına net bir çizgi çekmek pek mümkün görünmemekle birlikte bu durum iki temel izleğe yaslanmaktadır. Bunlardan ilki, Kıbrıs Türkleri tarafından çıkarılan ilk Türkçe gazetelerden itibaren hem yayın politikasında hem de gazetelerin içeriklerinde siyasal mücadele ve karşı cevap verme kültürünün yerleşmiş olmasıdır (Kata, 2016: 25). Bu kapsamda, adada bir Türk tarafından Osmanlı Türkçesi ile çıkarılan ilk gazete olma özelliğini taşıyan *Saded*'in ortaya çıkışı dahi önemli bir göstergedir. 11 Temmuz 1889 tarihinde yayın hayatına başladığı bilinen *Saded* gazetesinin sahibi Ahmet Emin Efendi'dir. Ahmet Emin Efendi aynı zamanda İngilizler ada idaresini almadan önce Limasol Malmüdürlüğü'nde çalışmaktadır. İlerleyen süreçte İngilizlerin Kıbrıs idaresini almaları sonrasında memurların yerlerinin değiştirilmesi ve kimi kurumların kapatılması söz konusu olmuştur. Bunun sonucunda 1 Nisan 1889 tarihinde Limasol Malmüdürlüğü kaldırılmış ve Ahmet Emin Efendi de bu duruma tepki olarak *Saded* gazetesini yayımlamıştır. Yalnızca 16 sayı süren *Saded*, 14 Kasım 1889 tarihinde yayın hayatından çekilmiştir (Ünlü, 1982: 15-16).

Kıbrıs'ta gazeteler ile siyasetin, siyasal mücadelenin basınla doğrudan ilişkisine örnek olarak verilebilecek ilk önemli gazete² *Zaman* gazetesidir. 25 Aralık 1891 ve 2 Eylül 1900 tarihleri arasında 423 sayı haftalık olarak yayımlanan gazetenin sahipliğini Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi yapmıştır. Lefkoşa merkezli gazetenin isminin altında ise "Siyaset, Edebiyat ve Fünun'dan bahseder" yazmaktadır (KTGB, 2012: 24). *Zaman*'ın ilk sayısında yer alan yayın amaçları, sonrasında pek çok gazetede yıllarca sürecek olan dava ya da milli dava anlayışının da ilk çerçevesini çizmektedir.

- 1) İngiliz sömürgeciliği ile savaşmak.
- 2) Ulusal bilinci ayakta tutmak, anavatana güven ve bağlılığı devam ettirmek.
- 3) Kıbrıs sorununu yalnız Rumların bakışı açısından dünyaya duyurmaya çalışan kalabalık Rum gazeteleri ile savaşmak.
- 4) ENOSİS'e karşı durmak.
- 5) Dünya kamuoyuna Kıbrıs Türklerinin sesini duyurmak.
- 6) Türk dilini, yazı dili olarak da Ada'da ayakta tutmak.
- 7) Türk toplumunu her alanda kalkındırmak, Türk esnaf ve işçisinin haklarını korumak (Ünlü, 1982: 18).

Gazetenin yayın politikasında belirtilen tüm bu siyasal gayeler, gazetenin öncesinde kurulan Osmanlı Kırathanesi'ne (Kırathane-i Osmanlı) dayanmaktaydı. Osmanlı Kırathanesi'nin ortaya çıkmasına ise

² Kıbrıs Türk basın tarihindeki ikinci gazetedir.

daha önce Rumlar tarafından kurulan Rum Kıraathanesi (Kipriyakos Silligos) neden olmuştur. Farklı bir deyişle, *Zaman* gazetesinin yayın hayatına başlamasından önce siyasal anlamda bir çekişme söz konusudur ve *Zaman* gazetesi bu çekişmenin bir ürünüdür (Mert, 2003: 63). Bu bağlamda Kıbrıs Türk basınının en önemli özelliklerinden birisi, gazetelerin mevcut siyasal koşullarla iç içe geçmiş olmasıdır. Kaldı ki dava siyasetinin bir uzantısı olan dava gazeteciliği³ Kıbrıs Türk basınında daha sonraki yıllarda da devam eden ve belirli düzeylerde günümüze kadar sürmüş olan bir kavrayıştır (Ercan, 2019: 206; İrvan, 2006: 11). Öte yandan *Zaman* gazetesi, adada gazetelerin siyaseti değil, siyasetin gazeteleri yarattığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bu durum, Kıbrıs Türk basınında gazetelere yüklenen toplumsal ve siyasal işlevi/misyonu yansıtmaya açısından da ayrıca öne çıkan bir göstergedir.

Kıbrıs Türk basınının tarihsel özelliklerinden bir diğerini ise Türkiye ile ilişkiler oluşturmaktadır. Bu bağlamda Kıbrıs Türk basınındaki ilk ayrılık oldukça önemlidir. Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi'nin *Zaman* gazetesinde Rum basınıyla girilen tartışmalarda, Osmanlı'da yükselmekte olan Jön Türk hareketinin de etkisiyle hukuki haklara, özgürlüğe ve hatta anayasaya ilişkin çeşitli vurguların öne çıktığı görülmektedir. Bu düşünsel hareketlilik, Osmanlı tarafından bir fermanla durdurulmaya çalışılır ve daha önce "Paşa" ünvanı verilen Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi'nin bu ünvanı geri alınır. Bunun üzerine *Zaman* gazetesi içeriklerine müdahaleye girişen Hacı Derviş Efendi'nin bu yaklaşımına gazetede Jön Türkçü yazarlardan Küfzade Asım Bey, Muzaferüddin Galip ve Mehmet Faik Bey ve Mehmet İrfan Bey karşı çıkarlar (Ünlü, 1982: 22). Böylelikle Osmanlı Kıraathanesi'nde ikilik kendini gösterir ve Jön Türkçü yazarlar *Zaman* gazetesinden ayrılarak 22 Ağustos 1892 tarihinde *Yeni Zaman* adında başka bir gazete kurarlar. *Yeni Zaman*'ın sahibi Küfzade Asım Bey, başyazarı ise Muzaferüddin Galip'tir (KTGB, 2012: 28). Gazetenin yayın politikasında Osmanlı'ya sadakat vurguları öne çıksa da, gazetenin Jön Türkçü bir çizgide olması *Yeni Zaman*'ın muhalif tavrının önemli bir göstergesidir. Ancak tüm bu ikiliklere karşın *Yeni Zaman* gazetesi de Osmanlı Kıraathanesi matbaasında basılmıştır. Eş deyişle, aynı kıraathane altında iki farklı siyasal anlayış bir arada bulunmaktadır (Azgın, 2009: 17). Dolayısıyla bu durum, muhalif bir basın anlayışı içinde olsun ya da olmasın, Kıbrıs Türk basınındaki siyasal eğilimlerin ve düşünce hareketliliklerinin büyük oranda Türkiye'yle etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Tüm bu kavrayışların veya kavrayış farklılıklarının yansımasını bulduğu saha ise gazetelerdir (Akgün, 2011: 20). Daha sonra yayımlanan *Kıbrıs* (1893-1898), ilk mizah gazetesi olan *Kokonoz* (1896-1897), *Feryad* (1899-1900), *Mirat-ı Zaman* (1900-1910), *İslam* (1907-1909), *Vatan* (1911-1912) gibi pek çok gazetenin yayın

³ "Dava gazeteciliği" olgusu, milliyetçi bir misyona dayalı Kıbrıs Türk siyasetinin sonucu olarak ilk gazetelerle birlikte kendini göstermiş olan bir basın anlayışıdır. İçeride dönük ve dışarı dönük olmak üzere iki yönlü işleve sahip olan dava gazeteciliğinin içeride dönük çehresini Türkçü bir çerçevede siyasetin oluşturulması ve birlik ve beraberliğin sağlanması oluştururken, dışarı dönük çehresini ise Rum basınına cevap vermek oluşturmuştur (Ercan, 2019: 197).

anlayışında ve içeriklerinde bunun izleri görülmektedir (KTGB, 2012: 30-44;). Kurtuluş Savaşı'nı yakından takip eden ve gazete bünyesinde destek için çeşitli yardımlar düzenleyen *Söz* (1921-1946) gazetesi de yine bu anlamda oldukça önemlidir (KTGB, 2012: 55). Dahası, sonraki süreçte Türkiye Cumhuriyeti ile devam eden ilişkilerin ve kurulan kültürel ve siyasal bağların sonucunda "Anavatan Türkiye" söyleminin artarak vurgulanması da bu duruma bir diğer örnektir (Kızılyürek, 2011: 214-223).⁴

2. KIBRIS TÜRK BASININDA UZUN SOLUKLU BİR GAZETE: BOZKURT

26 Ekim 1951 tarihinde Lefkoşa'da yayın hayatına başlayan *Bozkurt* gazetesi, Kıbrıs Türk basın tarihindeki uzun soluklu gazetelerden biridir. 20 Ağustos 1988 tarihine kadar yayımlanan gazetenin tarih aralığına bakıldığında, Kıbrıs adasındaki önemli tarihsel kırılma anlarında yayınlarını sürdürdüğü görülmektedir. Önceleri dört sayfa ve büyük boy olarak yayımlanan gazete daha sonra sayfa sayısını altıya çıkarmıştır. Gazetenin sahibi olan Cemal Toğan aynı zamanda gazetenin başyazarıdır. Günlük olarak yayımlanan *Bozkurt*'ta Mim Varoğlu, Cemal Toğan, Sadi Toğan, Cevdet A. Ertürk, Ahmet C. Gazioğlu, Z. Nuri Dağtaş, Özker Yaşın, Ahmet Alper, Ahmet Tolgay, Bener Hakkı Hakeri, Osman Türkay, Bilbay Eminoğlu, Salih Çelebioğlu ve Eşref Çetinel gibi isimler köşe yazıları yazmıştır. Gazetenin adı ise halka sunulan bir anket sonucunda belirlenmiştir (KTGB, 2012: 98).

"Günlük Tarafsız Türk Gazetesi" sloganıyla çıkan gazetenin sol üst kısmında uluyan bir kurt sembolü bulunmaktadır. İlerleyen sayılarda kurt sembolünün altında "Yarım Bizimdir" ibaresine yer verilmiştir. Cemal Toğan tarafından gazetenin ilk sayısında "Çıkarken" başlığıyla yayımlanan başyazıda, gazetenin temellerinin gazete yayımlanmadan beş yıl önce kurulan Bozkurt Basımevi'ne yaslandığı ve son teknoloji ürünü olan intertype makinesiyle basıldığı yazmaktadır. "Bugün elinizde tuttuğunuz gazete sizin kendi eserinizdir" ifadesine de yer verilen başyazıda gazetenin yayın anlayışından ise şöyle bahsedilmektedir: "Gazetemizi hiçbir vakit kirli ellere teslim etmeyecek, kin ve garaz mahsulü yazılara sütunlarımızda yer vermeyeceğiz. İyi niyetle yazılmış ve cemaati ilgilendiren yazılar kimin tarafından yazılmış olursa olsun memnuniyetle neşredilecektir." Adanın her yerinde muhabiri olduğuna değinilen yazıda, ek olarak Türkiye'deki büyük şehirlerde de muhabirlerinin bulunduğu belirtilmektedir. Yurttaş gazeteciliği olgusunu da hayata geçiren gazetede, Ahmet Cemal Gazioğlu tarafından Türk köylüleri ile haftada bir gerçekleştirilecek röportajlara gazetede yer verileceği, yine haftada bir Türk müesseselerinden görüşler alınacağı ve "Adada iktisaden kalkınmamız nasıl mümkündür?" sorusu üzerine

⁴ Bu anlamda, kısa süreli olarak yayımlanan ve Kemal Deniz'in sahibi olduğu *Vatan* (1952) ile Fazıl Önder tarafından çıkarılan ve gazetenin adının Atatürk'ten alınan ilhamla konulduğu *İnkılapçı* (1955) gazeteleri oldukça önemlidir. *İnkılapçı* gazetesinin yalnızca 14 sayı çıktığını ve İngiliz Sömürge Yönetimi tarafından kapatıldığını da ayrıca belirtmek gerekmektedir (Fedai ve An, 2012: 144).

okuyuculardan gelecek anket yanıtlarını gazetede yayımlayacakları ifade edilmektedir (Bozkurt, 26 Ekim 1951: 1).

Görsel 1. Bozkurt gazetesinin ilk sayısı

Kaynak: Bozkurt, 26 Ekim 1951.

Gazetenin ilk sayısının ikinci sayfasında Mustafa Özker Yaşın tarafından "Tarihimizde Üç Bozkurt" başlığıyla kaleme alınan yazı ise gazetenin yüklendiği tarihsel ve siyasal misyonu açıklayan önemli yazılardan biridir. Yazıda, Ergenekon ve Bozkurt Destanlarına değinen Yaşın, ilk bozkurtun bu destanlarda adı geçen ve Türkleri kurtuluşa götüren bozkurt olduğunu dile getirmekte, ikinci bozkurtun "yüce kurtarıcı" Atatürk olduğuna vurgu yapmaktadır. Yazının sonunda "Diyelim ki gazetemiz Kıbrıs Türklerini bu kritik durumdan kurtaracak üçüncü bir Bozkurt olsun" diyen Yaşın, böylelikle *Bozkurt* gazetesinin siyasal tavrını da açıklıkla ortaya koymaktadır (Bozkurt, 26 Ekim 1951: 2).

Yine ilk sayıda Ahmet Cemal Gazioğlu'nun "Aradaki Fark" başlıklı yazısı ise *Bozkurt* gazetesi özelinde dönemin gazetecilik anlayışına ve gazetelere yüklenen misyona ışık tutması açısından oldukça önemlidir. Kıbrıs'taki Türkçe gazetelerin tirajının artması gerektiğine dikkat çekilen yazıda gazeteler, "mensup olduğu cemaatin sesini dünyaya duyuran, onun hürriyet ve haklarını koruyan en önemli bir organdılar" şeklinde tanımlanmaktadır.

Her gün bir gazete satın alıp okumak ihtiyacını hissetmeyen insan henüz en basit bir medeni tekâmüle uğramamış demektir... Böyleleri bir an olsun düşünebilmelidirler ki, her gün bir buçuk kuruş vererek alacakları kendilerinden olan bir gazete, her türlü maddi ve manevi fedakârlığı göze alarak sırf halka faydalı olabilmek, onların hak ve hürriyetlerini korumak, haklı seslerini ve şikâyetlerini gereken makama duyurabilmek için çıkmaktadır... Zira biz Kıbrıs Türkleri bu ada üzerinde bir ölüm kalım mücadelesi içerisindeyiz. Rumların ilhak için bütün bu çalışmalarını akamete ve Kıbrıs Türklerini müdafaa etmek Kıbrıs Türk Halkının dili olan Kıbrıs'taki Türk gazetelerine düşer (Bozkurt, 26 Ekim 1951: 2).

Dönemin siyasal atmosferi içerisinde, Kıbrıs'taki Türk gazetelerini gazete olmanın da ötesinde birer siyasal mücadele aracı olarak yorumlayan Gazioğlu, yazısının sonunda Kıbrıs Türk halkına seslenmekte ve "Rum baskısı altında ezilmek istemiyorsan seni daima koruyacak olan Türk gazetelerini destekle, satın al ve oku" demektedir.

Gazetenin ilk sayısının üçüncü sayfasında "Niçin Çıkıyoruz?" başlığıyla Mim Varoğlu tarafından kaleme alınan yazıda *Bozkurt* gazetesinin çıkarılmasındaki amaç şöyle açıklanmaktadır: "Ötekini ve berikini çekiştirme çerçevesi dışında kalarak ve her sınıf halkımızın muhtelif ihtiyaçlarını belirtirken bu ada üzerindeki benliğimizi hissettirerek haklarımızı korumaktadır." Tarafsız bir yayıncılık anlayışı içerisinde "hiçbir partinin alet ve organı olunmayacağı"na işaret eden Varoğlu, *Bozkurt* gazetesinin bir ihtiyaçtan doğduğunu dile getirmektedir: "Biz şu kanaatteyiz ki, halkımız adada olup biten birçok hadiselerden habersiz kalıyor ve bu eksiklik dolayısıyla gençlerimiz varlığını ilgilendiren pek çok ana konular ile baş başa kalmak fırsatını elde edemiyor." Yazısını bitirirken hem Kıbrıs'ta hem de Türkiye'de olup biten olaylardan haberdar olmanın önemine değinen Varoğlu, bu durumun şuurulu bir gençliği yaratmadaki önemine atıfta bulunmaktadır. Gazetenin ilk sayısının dördüncü ve son sayfası ise tamamen reklamlara ayrılmıştır (Bozkurt, 26 Ekim 1951: 3).

3. 1960 KIBRIS CUMHURİYETİ ÖNCESİNDE *BOZKURT*'TA YAŞANAN ÇEŞİTLİ OLAYLAR

16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hemen öncesinde çeşitli olaylar gerçekleşmiştir. Bunlardan biri, 27-28 Ocak 1958 tarihlerinde Kıbrıslı Türkler tarafından gerçekleştirilen yürüyüş ve eylemlerdir. Bunun arkasında ise 27 Ocak 1958 tarihinde *Bozkurt* gazetesi tarafından manşete taşınan "İngiltere 'Taksimi' Kabul Etti" yalan haberi bulunmaktadır (Bozkurt, 27 Ocak 1958: 1). Resmi olarak ilk kez 28 Aralık 1956 yılında dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yaptığı konuşmada açıklanan "taksim tezi", adanın tamamen Türkiye'ye verilmesinin uluslararası hukukla bağdaşmamasından ve o dönem itibarıyla 120.000 kişilik Kıbrıs Türk nüfusunun içinde bulunduğu durumdan dolayı Kıbrıs'ın kuzeyinin Türkiye'ye bağlanmasını ve "ileri karakol" olarak adada bir askeri birlik bulundurulmasını önermekteydi. İlerleyen süreçte Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) kurulması, İngiltere tarafından 19 Haziran 1958 tarihinde önerilen Macmillan Planı'nın gerçekleşmemesi ve Bağdat Paketi'nden da sonuç alınmamasına koşut olarak ada içinde günden güne artan çatışma ortamı, taksim tezini giderek güçlendirmiştir (Tuncer, 2012: 55-60). Bu bağlamda *Bozkurt*'un yalan haberi, etik habercilik tartışmalarının ötesinde, Kıbrıs Türk toplumunda gazetelerin kitleler üzerindeki etki gücünü ortaya koymasından oldukça önemlidir. İki gün boyunca süren

eylemlerde çeşitli olaylar yaşanmış ve Kıbrıslı Türkler mitingler gerçekleştirmişler.

Görsel 2. 27 Ocak 1958 tarihli *Bozkurt* gazetesi

Bozkurt
GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE
Pazartesi
27
OCAK 1958
FİYATI: 10 MİLMİR
SAYI : 618 YIL : 7
Haberler Veri: MÜHÜRÜZ: Basım ve
Amaçlı No: 78 - P. K. 234 - Tel: 2051
Lefkoşa - Kıbrıs

Dışişleri Bakanımız Fatin Rüştü Zorlu'nun çok mühim beyanatı

İNGİLTERE "TAKSİMİ" KABUL ETTİ

Haberin burada duyulması üzerine geç vakitlerde binlerce halk «TAKSİM TAKSİM» nidalarıyla Lefkoşa sokaklarında dolaştı

AMERİKALI SENATÖR KIBRIS

Türkiye Foot'u Şikâyet etti

VALİ ANKARA'YA ÇAĞRILDI

HARDING'İN FIKRI

Kaynak: *Bozkurt*, 27 Ocak 1958.

Diğer bir önemli olay, 1 Mayıs 1958 tarihinde İşçi Bayramı vesilesiyle adadaki Türkler ile Rumların birlikte yürüyüş gerçekleştirmeleridir. *Bozkurt* gazetesi, 3 Mayıs 1958 tarihli sayısında "Bahar Bayramında Türk Bayrağının Taşınması İnfial Uyandırdı" başlığıyla olayı manşetten vermiş, manşetin hemen altında ise "Bizden Olmayanlar Bizim Bayrağımızı Taşıyamazlar" şeklinde olayı yorumlamıştır. Habere göre, Türk Bayrağını taşıyanlar "bazı satılmışlar"dır. Olaya dair "çizmeden yukarı çıkmayınız" şeklinde uyarılarda da bulunulan haberde, bu durum karşısında halkın galeyana geldiği vurgulanmaktadır: "Halkın kabaran kanı, kızılılara karşı duyduğu isyan gittikçe büyümüş, köpürmüş ve milli hislerini galeyana getirmiştir" (*Bozkurt*, 3 Mayıs 1958: 1).

Diğer yandan, Kasım 1957'de ilk bildirisini yayımlayan ve 1 Ağustos 1958 tarihinde de Türkiye'den subayların örgüt üzerindeki kontrolü ele aldığı Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) kurulması (An, 2003: 145), her ne kadar 1960 tarihinde iki toplumlu bir devlet kurulacak olsa da, adadaki siyasal atmosferin gerginliğini yansıtmaya bakımından önemlidir. 2 Ağustos 1958 tarihinde yayımlanan *Bozkurt* gazetesinin ilk sayfasında, yaşanan çatışmalardan ve ölümlerden haberlere yer verilmiş ve mevcut durum "Türkiye Müdahalesini Geciktirmemelidir", "Türkiye'nin Müdahalesi Zaruridir" şeklindeki başlıklarla yorumlanmıştır (*Bozkurt*, 2 Ağustos 1958: 1).

Kıbrıs Cumhuriyeti'ne zemin hazırlayan Zürih ve Londra Antlaşmaları (6-19 Şubat 1959), İngiltere'nin ada idaresinden çekilmesi ve adada iki toplumlu bir idarenin kurulması bakımından önem taşımaktadır (Keser, 2019: 25). Buna göre; başkanlık sistemine dayalı olarak kurulacak yeni devletin Cumhurbaşkanı'nı Rumlar seçerken, Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nı Türkler seçecekti. Bakanlar Konseyi 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşacak, yasama yetkisini ise ayrı ayrı Cemaat Meclislerinden gelen ve 50 üyeden oluşan Temsilciler Meclisi kullanacaktı. 50 üyeli Temsilciler Meclisi'nin %70'i Rumlardan, %30'u Türklerden oluşacaktı. Kentlerde ise iki toplumun ayrı belediyeleri bulunacak, kamu görevlilerinin %70'i Rum, %30'u Türk olacak ve kurulacak ordunun da %60'ı Rumlardan %40'ı ise Türklerden meydana gelecekti. Öte yandan garantör ülkeler adada birer karargâha sahip olacak; Yunanistan'ın 950, Türkiye'nin ise 650 asker bulundurma hakkı bulunacaktı (Tuncer, 2012: 63-65). 14 Şubat 1959 tarihli *Bozkurt* gazetesi, anlaşmanın gerçekleşmesini "Aziz Atatürk ile Venizelos'un Başlattığı Dostluk Tekrar Yaşayacaktır" şeklinde manşete taşıırken, alınan kararı "memnuniyetle karşılamıştır". Ek olarak gazetede şunlar kaydedilmiştir: "Kıbrıs adası sakinlerine gelince, bu adada yaşayan Türk ve Rum cemaatlerinin bütün mensupları artık kanlı ve kavgalı bir devrin tamamı ile kapanmış olduğuna emin olabilirler" (Bozkurt, 14 Şubat 1959: 1).

Ancak tüm bu olumlu gelişmelere karşın 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde kendini gösteren yönetsel çekişmeler, iletişimsel kopukluklar ve esas olarak uzun süren çatışmaların toplumsal bellek üzerindeki izleri, iki toplum arasındaki uzlaşımın giderek kağıt üzerinde kalmasına neden olmuştur. Tarihsel olarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üzerine kurulduğu Kıbrıslı Rumların Yunanistan'la, Kıbrıslı Türklerin ise Türkiye'yle birleşme arzularının baş gösteren her sorunda su yüzüne çıkmasıyla da, iki toplumlu devlet fikri giderek çökmüş ve 1963 yılı sonlarıyla birlikte yerini Kıbrıs Cumhuriyeti öncesine benzer bir atmosfere bırakmıştır (Stelya, 2013: 106-108; Keser, 2019: 36-40).

4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada betimleyici (descriptive) yöntem kullanılmıştır. Betimleyici yöntemde temel amaç, ele alınan sahanın ya da olgunun serimlenmesi ve okuyucuya olgunun belli bir çerçeve içinde sunulmasıdır (Williams, 2007: 66). Kaynak taraması yaparak olgunun öne çıkan boyutlarını irdeleyen betimleyici yöntem (Köksalan, 2007: 10), sorunsalın kendisine dair doğrudan "neden" ve "nasıl"a odaklanmayan fakat sorunsaldaki "neden" ve "nasıl"ı araştırmanın verilerinde arayan, verileri alabildiğine olduğu şekliyle aktarmaya çalışan bir yaklaşıma sahiptir (Kümbetoğlu, 2008: 147). Dolayısıyla betimleyici yöntemde, neden-sonuç ilişkisi yorumlanmakta, bu yorumlama sırasında sıkça alıntılara yer verilmekte ve destekleyici unsurlar olarak fotoğraf, resim, tablo, grafik ve illüstrasyonlar kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224).

Araştırmanın sınırlılığını Kıbrıs Türk basın tarihinde önemli bir yeri olan *Bozkurt* gazetesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nden hareketle, 13-16 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazeteleri odağa alınmıştır. Böylelikle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin öncesinde nasıl karşılandığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün nasıl ele alındığının ortaya konması amaçlanmıştır. Dolayısıyla 13, 14, 15 ve 16 Ağustos 1960 tarihli olmak üzere toplam 4 gazetede konuya dair haber ve yazıların tamamı incelenmiştir. Makalede, tarihsel belge niteliği taşımalarının yanı sıra ele alınan konuya ilişkin destekleyici nitelikte olmaları nedeniyle gazetelerden fotoğraflara ve görsellere de yer verilmiştir.

5. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin *Bozkurt* gazetesinde nasıl betimlendiği/yorumlandığı üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın bulguları iki kategoride/başlıkta değerlendirilmiştir. Bunlar; a) Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından önceki günlerde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin nasıl ele alındığı ile b) Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün olan 16 Ağustos 1960 tarihli gazetede "Kıbrıs Cumhuriyeti" kavrayışlarıdır.

5.1. Kıbrıs Cumhuriyeti Öncesinde *Bozkurt* Gazetesi: 13-14-15 Ağustos 1960

Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ilişkin 13 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinde 2 haber çıkmıştır. Ek olarak, "Bozkurt'un Görüşü" başlığıyla ve "Bozkurt" imzasıyla bir başyazı yazılmış, Osman Türkay tarafından gazetenin ikinci sayfasında da bir köşe yazısı kaleme alınmıştır.

13 Ağustos 1960 tarihli haberlere bakılacak olursa, "Bir Türk Heyeti Kıbrıs'a Geliyor" ana başlığıyla manşetten girilen haberde, 16 Ağustos'ta Lefkoşa'da gerçekleşecek törenlerde Türkiye'den bir heyetin bulunacağına ve Kıbrıs'a gelecek olup İskenderun'da son hazırlıklarını yapan Türk alayına yer verilmektedir. Türk heyeti şu isimlerden oluşmaktadır: "Milli Birlik Komitesi üyelerinden Tümgeneral Cemal Madanoğlu, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Profesör Doktor Öner Özek, Ankara Üniversitesi'nden Profesör Süheyl Derbil, Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nden Kemal Oran bulunmaktadır" (Bozkurt, 13 Ağustos 1960: 1).

Aynı haberde "Yunan Birliği Hareket Etti" ara başlığıyla ise 950 kişilik Yunan askeri birliğinin 15 Ağustos gecesi Kıbrıs'a geleceği ve birliği Albay Dionisios Arbuzis'in komuta edeceği bilgilerine yer verilmiştir. "Memurin Raporu" alt başlığıyla verilen kısımda da, %70'i Rumlardan %30'u Türklerden oluşacak memur kadroları için hazırlıkların tamamlandığı ve Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na sunulduğu yazılmıştır. "Kıbrısın Bütçesi" ara başlığında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk yılındaki ekonomik bütçeye dair bilgiler paylaşılmıştır. Buna göre, Kıbrıs Cumhuriyeti bütçesinin 19 milyon liradan oluştuğu ve bunun 18 milyon

lirasının "mutad işler" için kullanılacağı, 1 milyon lirasının ise "kalkınma projeleri için harcanacağı açıklanmıştır" (Bozkurt, 13 Ağustos 1960: 1).

İlk sayfada yer alan ikinci haber, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması öncesinde İngiliz Vali Sir Hugh Foot'un adadan ayrılma hazırlıklarını konu edinmektedir. Haberde, Sir Foot'un önce Lefkoşa Komiserliği'ni ziyaret ettiği, ardından yeni Lefkoşa Kaza Memuru Mr. Chr. L. Kitreotis'le görüştüğü ve Maronit Kilisesi'ne uğradığı bilgisi paylaşılmıştır. Haberde son olarak, Sir Foot'un 16 Ağustos sabahı vilayet konağında düzenlenecek bir "veda partisi"yle uğurlanacağı, bu veda partisine Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın da katılacağı, ardından Vali Sir Foot'un eşi ve oğullarıyla birlikte Mağusa'ya hareket ederek Chiechester donanma gemisiyle adadan ayrılacağı kaydedilmiştir (Bozkurt, 13 Ağustos 1960: 1).

13 Ağustos tarihli gazetenin ilk sayfasında "Onlar da Hürriyet İster" başlıklı başyazıda, Lefkoşa Merkezi Hapishanesi'nde yatmakta olan 220 mahkûm konu edilmiştir. Yazıda, siyasi mahkûmların Zürih ve Londra Antlaşmalarına müteakip serbest bırakılmasının yerinde olduğu ancak 220 kişinin siyasi suçlu olmamasına karşın yeni bir sayfa açılması gerektiği vurgulanmaktadır. Başyazıda mahkûmlardan gelen mektuplardan birindeki şu ifadeler alıntılanmıştır: "Biz de işlemiş olduğumuz suçları İngiliz İdaresi altında olduğumuz sırada işledik. Acaba bu suçlarına işlenmesine en büyük sebep ne idi? İşsizlik, açlık değil midir?" (Bozkurt, 13 Ağustos 1960: 1).

Aynı sayının ikinci sayfasında Osman Türkay tarafından "Savaş Kundakçıları" başlığıyla yayımlanan köşe yazısında, 16 Ağustos 1960 günü gerçekleşecek olan kutlamalar öncesi adada ortaya çıkması muhtemel çeşitli "komplo" girişimlerine değinilmektedir. Bununla ilgili olarak EOKA'cılar⁵ suçlayan Türkay, iddiasını ise EOKA'cıların duvarlara yapıştırdıkları ve halkı "ihtilale" davet eden "tedhişçi"⁶ beyannamelerine dayandırmaktadır. Türkay yazısında, böylesi girişimlerin doğuracağı sonuçlara ilişkin ise şunları kaydetmektedir:

Kıbrıs'ta korkunç bir sivil harp çıkarmak için daha şimdiden hazırlık yapanlar, bu adayı felaket uçurumlarının en derinlerine sürükleyebilirler. Bunlara karşı esaslı tedbirler almak gerekiyor. Aksi takdirde, yeni devir kanlı bir macera ile sona erecek ve kim bilir belki de bundan Türklere ziyade Rumlar ve genel olarak Kıbrıs adası zarara uğrayacaktır (Bozkurt, 13 Ağustos 1960: 2).

Öte yandan adanın 82 yıl sonra "hürriyetine ve bağımsızlığına" kavuşacağını belirten Türkay, İngiliz İdaresi altında geçen süreyi ise "sömürge" olarak değerlendirmektedir. "82 yıllık bir ayrılıktan sonra şanlı Mehmetçik tekrar Kıbrıs topraklarına ayak basacak" diyen Türkay, ayrıca "Türk ve Rum bütün barışsever ada halkı büyük bayram gününe hazırlanmaktadır" diye de eklemektedir.

⁵ "Ethniki Organosi Kiprion Agoniston"ın kısaltılmış hali olan EOKA, "Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği" anlamına gelmektedir (Tuncer, 2012: 50).

⁶ "Terörist" anlamına gelmektedir.

14 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'ne dair 3 haber, 1 başyazı ve Osman Türkay tarafından yazılmış bir köşe yazısı bulunmaktadır.

Gazetenin manşetinde "Kıbrıs Tarihi Güne Gittikçe Yaklaşıyor" yazmakta ve başlığın altında "Türk ve Yunan Askerleri Adaya Aynı Saatte Ayak Basacak" denilmektedir. Bunun hemen altında daha küçük bir başlık atılmış ve "Türk Halkı Mehmetçiğin Gölgesinin Kıbrıs Ufuklarına Düşmesini Bekliyor" ifadeleri kullanılmıştır. Haberde, Türk askerlerinin ilkin Mağusa'ya ayak basacağı ardından kendi araçlarıyla Lefkoşa'ya gelerek Cıkko Kampı'na hareket edecekleri yazmaktadır. Yunan Birliği ise Whittington Kampı'na yerleşecektir. Diğer yandan, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanına ilişkin törenlerde İngiliz Silahlı Kuvvetleri'nden üç askeri birliğin de bulunacağı, çeşitli hava ve bando gösterilerinin yapılacağı, Vali Sir Hugh Foot'un nutkunu okuyacağı ve 94. Yeni Zellanda Sahra Topçuları tarafından namluları Baf Kapısı'na çevrilmiş olan toplardan 21 pare top atılacağı kaydedilmektedir (*Bozkurt*, 14 Ağustos 1960: 1).

Görsel 3. Kıbrıs'ın son İngiliz Valisi Sir Hugh Foot'un veda ziyaretinden bir kare

Kaynak: *Bozkurt*, 14 Ağustos 1960.

Yine ilk sayfada yer alan diğer haber ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden yolda Rum kesimindeki muhalif girişimleri konu edinmektedir. Bu haberlerden ilki manşetin hemen yanında "Tedhişçiler Cumhuriyet'i Tehdide Devam Ediyor" üst başlığıyla yayımlanmıştır. Başlığın hemen altında "Dün Akşam Rum Kesiminde Dağıtılan Beyannamelerde Rum Liderlerine Saldırıldı" alt başlığı bulunmaktadır. Habere göre, "Kıbrıs'ın Birleşik Muharipleri" imzasıyla yayınlanan

beyannamede, Rum halkı kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ve Rum liderlere karşı kışkırtılmakta ve 16 Ağustos 1960 gününün "Kıbrıs Rumları için yeni bir savaş günü olması" istenmektedir (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 1). Haberde dağıtılan beyannameden bir bölüm şöyledir:

Rumlar, liderlerimiz şimdi EOKA'nın aleyhine gitmektedir. Onlar liderimiz olan Digenis'i sürgüne göndererek bütün mesuliyeti ona yüklemişlerdir. Onlar bütün adanın katilidirler. Dini bayrağımız şimdi ölü bir bez haline gelmiştir. Dini sempatilerimiz şimdi başımızda lider olarak bulunan hainlerin hükmü altındadır... Liderimiz Kıbrıs halkını 16 Ağustos bağımsızlık günü törenlerine davet etmektedir. Halk bilmiyor ki onlar sadece ananevi bir toplantıya katılacaklardır. Biz bu toplantıya katılmayacağız. Kahramanca vazifelerin başarmakta kendilerine yardımda bulunmak üzere biz Afsentiu, Matsis, Karaolis ve diğer bütün ölü muhariplere iltihak edeceğiz. Ve hepimiz şunu söylemekteyiz: Yunan Kıbrıs yaşıyor ve yaşayacaktır. Masum Yunan Kıbrıs halkı, 16 Ağustos'u Kıbrıs için yeni savaşların yeni bir günü yap (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 4).

Beyannameye yer verilen haber şu satırlarla sonlandırılmıştır: "EOKA'nın kalıntıları tarafından sarf edilen bu sinsî gayretler hiçbir netice veremez ve vermeyecektir de. Bu memleketin halkına mezar hazırlayan tedhişçiler bir gün kendilerini kazdıkları mezarın içinde bulacaklardır" (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 4).

Bir diğer haber "Grivas⁷ Yunan Hükümetini ve Makarios'u Suçlandırdı" başlığıyla yayımlanmıştır. Alt başlıkta "Eski EOKA Lideri Kıbrıs'ın Baştan Başa İngiliz Üssü Olduğunu İddia Etti" denilmiştir. Habere göre, Atina'da yayımlanmakta olan "liberal" gazete *VIMA*'da bir yazı kaleme alan Grivas, yazısında Kıbrıs adasının bir İngiliz üssü olduğunu iddia etmektedir. Aynı yazıda Grivas, İngilizlerin adayı yönettiği dönemde daha fazla üssünün bulunduğunu ve kurulacak Kıbrıs Cumhuriyeti'nde İngilizlerin verilecek üslerle yetinmesinin nedeninin bir "emrivaki" olduğunu vurgulamaktadır (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 1).

14 Ocak 1960 tarihli gazetede "Bozkurt" imzasıyla "Bozkurt'un Görüşü" köşesinde yayımlanan yazının başlığı "Tarihi Gün Yaklaşırken"dir. Yazıda "yarınki günün gece yarısından hemen sonra yeni bir devir başlayacak" denmekte ve "Kıbrıs o andan itibaren kendini bağımsız devletler safında bulacaktır" ifadelerine yer verilmektedir. Yapılacak törene garantör ülkelerden heyetlerin yanı sıra dünyadan basın mensuplarının katılacağı, "16 Ağustos adada yaşayan Türk ve Rum toplumlarının en büyük bayram günlerinden biri olacaktır" görüşleri yer almaktadır. Bu durumu her iki toplum için parlak bir istikbal olarak yorumlayan *Bozkurt*, Türk toplumunun duyduğu heyecanın Rumlarca yanlış yorumlanmaması gerektiğini, kendilerinin de aynı duygularla hareket etmelerinin barış ve huzur için

⁷ Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'daki Yunan işgal ordusunda teğmen olarak görev yapan Yeoryos Grivas (1897-1974) aynı zamanda EOKA'nın da komutanıdır (Tuncer, 2012: 49).

önemli olduğunu aktarmaktadır. Öte yandan, daha önce Kıbrıs'tan sürgün edilen EOKA üyelerinin garantör askeri Yunan birliklerine kıyasla Rum toplumu tarafından daha büyük coşkuyla karşılanmasını ise gazete şöyle yorumlamaktadır:

Kıbrıs'a üslendirilecek olan askeri birlikler adanın güvenliği ve Cumhuriyet'in payidar olması bakımından elzendir. Böyle olmakla beraber, Rumların bu garanti kuvvetlerinden ziyade Kıbrıs'tan sürgün edilen eski EOKA mensuplarına önem vermeleri ve mübalağalı karşılama törenleri tertiplemeleri, onların hala daha mazide yaşadıklarının bir delili değil midir? (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 1).

14 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinin ikinci sayfasında yer alan Osman Türkay'ın yazısı "Barış ve Birlikte Var Olma" başlığını taşımaktadır. Yazının konusunu ise adada Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda doğacak olan iki toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti'ni istemeyen Rum gruplar oluşturmaktadır. Yazıda, sayıları az da olsa Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı olan aşırı sağ ve aşırı sol Rumların olduğu ifade edilmekte ve bu grupların karşısına Makarios taraftarları yerleştirilmektedir. Bu bağlamda, adada yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Rum Demokratik Partisi tarafından boykot edildiğine, son ana kadar Rum solcuların destek verdiği ancak seçime doğru Rum solcuların boykottan vazgeçtiğine değinilmektedir. Öte yandan, Rum Demokrat Partisi'nin sözcüsü konumunda olan *Etniki* gazetesinin seçimler sonrasında da Kıbrıs Cumhuriyeti karşıtı bir kampanya yürüttüğünü dile getiren Türkay, gazetenin aldığı bu tavrın barışı zedelediğini, her ne kadar *Etniki* gazetesi kadar olmasa da ara sıra *Elefteria*, *Etnos*, *Filelefteros* gazetelerinin de yayınlarında Enosis yanlısı söylemlerde bulunduğu dikkat çekmektedir. Türkay yazısını ise şöyle bitirmektedir:

Kıbrıs eski medeniyetlerin izleri ve anıtları ile doludur. Türklerden sonra İngilizler de bu memlekette birçok medeniyet eserleri bırakmışlardır. Cumhuriyet rejimi ile açılmakta olan yeni devirde, barış içinde birlikte var olacak, birlikte yaşayacak ve çalışacak olan iki toplum bu ada üzerinde yeni bir medeniyet kurarak, memleketi refah, saadet ve aydınlığın doruklarına yükseltebilir. Şayet, şer kuvvetleri faaliyetlerini durdurmaz ve adayı felâkete düşürmeye muvaffak olursa, o zaman bu adada medeniyet eseri değil, baykuş utması bile kalmayacaktır! (Bozkurt, 14 Ağustos 1960: 2).

15 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'yle ilgili ilk sayfada 3 haber, 1 başyazı ve Osman Türkay'ın kaleme aldığı bir köşe yazısı bulunmaktadır.

Manşetten girilen haberin başlığı "Törenlere Davetli Türk Heyeti Kıbrıs'ta"dır. Başlığın hemen altında "Tümgeneral Madanoğlu Yeni Devletin Uğurlu Olmasını Dilemeğe Geldiklerini Söyledi" yazmaktadır. Haberde, Dr. Fazıl Küçük tarafından davetli olarak Türkiye Milli Birlik Komitesi üyelerinden Tümgeneral Cemal Madanoğlu'nun, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Profesör Öner Özek'in, Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nden Kemal Oran'ın, Cemal Madanoğlu'nun yaveri Binbaşı Kayıhan Batur'un,

Ankara Üniversitesi'nden Profesör Süheyl Derbil'in uçakla adaya geldikleri vurgulanmaktadır. Davetlileri karşılayanlar arasında "Türkiye'nin Kıbrıs Başkonsolosu Vecdi Türel, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf R. Denктаş, Türk Öncü Birliği Komutanı Turgut Sunalp, Dr. Fazıl Küçük'ü temsilen Cemal Müftüzade, Savunma Bakanı Osman Örek, Tarım ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fazıl Plümer, Sağlık Bakanı Niyazi Manyera, Basın Bürosu mensupları, Gençlik Teşkilatı ileri gelenleri ve basın mensupları" bulunmaktadır (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 1).

Görsel 4. Rauf R. Denктаş Türkiye'den gelen misafirleri karşılar

Kaynak: Bozkurt, 15 Ağustos 1960.

Haberde yer verilen Tümgeneral Madanoğlu'nun demeci ise şöyledir: "Akdeniz'in bu çok kritik köşesinde bir emniyet, huzur ve istikrar unsuru olmasını beklediğimiz yeni bir devletin uğurlu olmasını dilemeğe gelmiş bulunuyoruz. Sizlere Türkiye'den hasret, selam ve sevgiler getirdik." Haberde ayrıca Kıbrıs'a gelecek olan Türk Birliğinin İskenderun'da hazır beklediği belirtilmiştir (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 1).

Görsel 5. Tümgeneral Madanoğlu Lefkoşa Havaalanı'nda karşılanırken

Kaynak: Bozkurt, 15 Ağustos 1960.

Gazetenin ilk sayfasında yer alan ve dördüncü sayfada devam eden diğer haber "Makaros ile Grivas'ın Görüşmeleri Teklif Ediliyor" başlığını

taşımakta, alt başlıkta ise "*Etnos* gazetesi Grivas'ın Kıbrıs'ta bulunan bazı dostlarının arabuluculuk yapmasını istedi" denmektedir *Bozkurt*'un bir gün önceki (14 Ağustos 1960: 1) sayısında Grivas'ın *VİMA* gazetesine yazdığı yazıdan hareket edilen ve *Etniki* gazetesine dayandırılan haberde, halen Kıbrıs'ta bulunan eski EOKA lideri Grivas ile Makarios'un bir görüşme gerçekleştirdiği, görüşmeye Grivas'ın yakın dostlarından Amiral Sakellarid ve Bay Zaferios Valvis'in de katıldığı, Sakellarid ve Valvis'in Grivas ile Makarios arasında arabuluculuk yaptığı işlenmektedir. Haberde, Makarios karşıtı *Etniki* gazetesinde yazan şu satırlara yer verilmiştir: "Grivas'ın sesi bağımsızlığın ilan edilmesinden ancak üç gün önce işitilmiştir. Grivas Kıbrıslıların ne törenlere katılmalarını ne de esareti şenlikle karşılamalarını emretmektedir" (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 1, 4).

14 Ağustos 1960 tarihli gazetenin ilk sayfasında bulunan son haber, yapılacak "muazzam şenlikler"e dair hazırlıkları ele almaktadır. Lefkoşa'daki Girne Caddesi'nin taklarla ve Atatürk Meydanı'nın ışıklarla süslenmesine değinilmekte, gece yarısından sonra ilan edilecek olan Kıbrıs Cumhuriyeti'ne "hummalı hazırlıklar"ın sürdüğü belirtilmektedir (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 1).

15 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinin ilk sayfasında yer alan başyazının başlığı "Bir Devlet Doğuyor"dur. Başyazıda, yeni bir devletin kurulduğu vurgulanmakta ve gece yarısından sonra Lefkoşa'daki Millet Bahçesi'nde 21 pare top atışı yapılarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin doğuşunun ilan edileceği ifade edilmektedir. 16 Ağustos 1960 gününün "mutlu bir gün" olarak tanımlandığı yazıda, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin "karşılıklı anlayış ve samimiyet temellerine" dayanması gerektiğine işaret edilmektedir. Diğer yandan, yeni devletin arifesinde "bazı Rum asilerin bozguncu hareketleri"ne şahit olduğu ve "geçmiş hortlatmak isteyenlere artık hiçbir surette fırsat verilmemesi" gerektiği belirtilmektedir. Başyazının son paragrafı ise "Bugün sömürge idaresinin son günüdür" diye başlamakta ve adaya gelecek olan Türk askeri birliğine atıfta bulunularak şöyle devam edilmektedir: "Bu devletin en kuvvetli bekçilerinden biri de şanlı Mehmetçik olacaktır. Yarın onları hasretle bağrımıza basacak ve 82 yıllık ayrılığın acısını unutmaya çalışacağız" (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 1).

Osman Türkay'ın 15 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinin ikinci sayfasında yer alan köşe yazısının başlığı "Grivas ve Ötekiler"dir. Türkay'ın yazısında işlediği konunun odağını "tedriş lideri" dediği Grivas'ın Rum siyasetindeki etkinliği ve dolayısıyla Kıbrıs Cumhuriyeti üzerindeki olası tehdidi oluşturmaktadır. Grivas'ın Rum basınında "milli kahraman", "milli sembol" gibi ele alındığını ve kendisine partiler üstü bir şekilde sunulduğunu dile getiren Türkay, Başpiskopos Makarios'un önlemlerinin yetersiz olduğunu ve sokaklarda hala Kıbrıs Cumhuriyeti karşıtı beyannamelerin dağıtıldığını vurgulamaktadır. Tüm bu olup bitenleri "Grivas'ın bir parmağı vardır" diyerek yorumlayan Türkay, Grivas'ın bu "yıkıcı siyaseti" durdurulmadıkça adada barış ve huzurun tam manasıyla inşa edilemeyeceğini söylemektedir (Bozkurt, 15 Ağustos 1960: 2).

5.2. Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bozkurt: 16 Ağustos 1960

Dört sayfa yayımlanan *Bozkurt* gazetesi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün sekiz sayfa olarak çıkmıştır. Gazetenin büyük bölümü Cumhuriyet'in ilanı ile ilgili haberlere, resmi düzeydeki tebrik mesajlarına, şiirlere ve köşe yazılarına ayrılmıştır.

Gazetenin manşeti "Cumhuriyetin Kahraman Koruyucuları HOŞ GELDİNİZ"dir. Manşetin hemen altında "Hürriyet, Barış ve Güvenliğimiz Size Emanettir" yazmakta ve ardından "Bu Topraklar Sizinle Bir Kere Daha Vatanlaşıyor / 120.000 Kişilik Türk Kitleleri Olarak Sizi Bağrımıza Basmanın Heyecanı İçindeyiz" denmektedir. Haberin görseli ise bir ayağı Türkiye'nin güneyinde diğer ayağı Kıbrıs'ta olan ve elinde tüfekle hazır halde bulunan bir Türk askeri illüstrasyonudur. Arka fonda Türk Bayrağı bulunmakta ve ciddi bir yüz ifadesiyle bekleyiş içinde görünmektedir.

Görsel 6. 16 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinin ilk sayfası

Haberde, 16 Ağustos 1960 günü saat 12.00'da Yarbay Remzi Tırpan komutasında Mağusa'ya varacak olan 650 kişilik Türk askeri birliği ele alınmaktadır. Yunan askeri birliği ile aynı anda adaya varacağı belirtilen Türk askeri birliğinin adanın kuzeyine, Yunan askeri birliğinin ise adanın güneyine demirleyeceği bilgisi verilmekte ve törenler için askeri araçlarla Lefkoşa'ya geçecekleri yazılmaktadır. "Kıbrıs Türkleri Mehmetçiği bağırarak basmak için sabırsızlanmaktadır" denilen haberde, bu durumun "büyük heyecan yarattığı" vurgulanmaktadır. Manşetin sağ tarafında yer alan "Türk ve Yunan Askerlerinin Gelişleriyle İlgili Olarak Alınan Tertibat" başlıklı haber ise askerlerin gelişi sonrasında hareket edecekleri

güzergâhlarda hangi yolların kapalı olacağına ve alınan önlemlere ilişkin bilgileri içermektedir (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 1).

İlk sayfada yer verilen diğer haber, Eski Kıbrıs Başsavcısı Sir James Henry'nin "Tebrik ve Teşekkür Telgrafları"dır. Haberde, Sir Henry'nin yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Başsavcısı Kriton Tornaridis'e "tebrik ve iyi temennilerini" telgrafla bildirdiği, Tornaridis'in de kendisine teşekkür ettiği yazmaktadır.

İlk sayfadaki diğer önemli yazılar "Bozkurt'un Görüşü" başyazısı, Muhsin Şeref Kök tarafından kaleme alınan kısa "methiye" yazısı ve Osman Türkay tarafından yazılmış olan şiiirdir.

Başyazının başlığı "Mehmetçiğin Gölgesi"dir. Yazı, "389 yıl sonra şanlı Mehmetçiğin gölgesi Kıbrıs ufuklarına bir kere daha düşmüştür" diye başlamakta ve Osmanlı İmparatorluğu'nun 1570'te Lala Mustafa Paşa komutasındaki donanmayla Limasol'a çıkarma yaparak Kıbrıs'ı fethi ele alınmaktadır. Devamında ise fethin üzerinden yaklaşık dört asır geçtiği ve "o tarihten bu yana ada Anadolu'nun bir parçası haline gelmiştir" denmektedir. Adanın İngiliz idaresine geçişini de hatırlatan başyazıda, İngiltere'nin 82 yıl önce adaya "Osmanlı Devleti'ni Rus tecavüzünden korumak için üs olarak kiralayarak" geldiğine ve "korumak şöyle dursun, anlaşmaların mürekkebi bile kurumadan Osmanlı Devleti'nin bir parçası olan Mısır'ı işgale başladıkları"na vurgu yapılmaktadır. Tüm bu yaşananlar sonunda Mehmetçiğin tekrar adaya ayak basmasının ve "bu memlekette barış ve kardeşliğin bekçiliğini yapacak" olmasının önemine değinilmekte ve yazı şöyle sonlandırılmaktadır: "Kıbrıs bugün yeni bir devre giriyor. Artık bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin vatandaşlarıyız. Kendi kendimizi idare edeceğiz. Başlarımız her zamankinden diktir. İstikbale güvenle bakıyoruz. Çünkü zaferlerin şanlı kartalı kahraman Mehmetçik aramızdadır" (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 1).

Başyazıyla paralel çizgide olan Muhsin Şeref Kök'ün yazısının başlığı "Yollarına Kalplerimizi Serdik"tir. 82 yıllık hasretin bittiğine atıfta bulunulan yazı şöyle başlamaktadır: "Ne Kerem Aslı'sını ne Mecnun Leyla'sını bizim seni beklediğimiz gibi beklemedi, seni özlediğimiz gibi özlemedi Mehmet." Daha sonrasında Mehmetçiğin adaya ayak basmasının "ümit ve heyecan" verdiği belirtilmekte ve devamında ise şu satırlar yer almaktadır: "Kıbrıs topraklarına sen bir güneş gibi doğdun Mehmet! Tam 650 parça güneş! Anayurttan bize senden daha makbul bir armağan gönderilemezdi. Bastığın Kıbrıs yollarına 120 bin Türkün kalbini çiçek yerine serdik. Gözlerimizdeki yaş sevinçten. Hoş geldin Arslan Mehmetçik" (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 1).

İlk sayfada yer alan Osman Türkay'ın şiiiri de yine Mehmetçiğe yazılmıştır. Başlığı "İkinci Doğuş" olan şiiirin konusu, şiiirde de bahsi geçtiği üzere, 389 yıl önce adayı fetheden Osmanlı'nın 1878'de adayı İngiliz idaresine bırakması (Hill, 2016: 227) ve 1914 yılında da adanın İngilizler tarafından ilhak edilmesi sonrasında (Hill, 2016: 446) Türk askerinin "ikinci" kez adaya ayak basmasıdır. "Tam 82 yıl geçti aradan / Gittin gideli özleminle

/ Kaleler ah çekti, hisarlar gerindi, esnedi burçlar / Kurudu pınarlar, yas tuttu dağlar / Kısır kaldı şu ana toprak" diye başlayan şiir şöyle son bulmaktadır:

İşte buluştuk, kutluyor bizi bir daha
Akkulede Lala Mustafa Paşa
İşte buluştuk, kelle koltuğunda doğruldu bir daha
Kapı önünde Canbulat Bey
İşte buluştuk, özgürlük bayrağı dalgalandı bir daha

Namık Kemal'in⁸ tunca şekillenen büstünden
İşte buluştuk surlar sarıldı bir daha
389 yıl önce patlayan toprakların gümbürtüsünden (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 1).

16 Ağustos 1960 tarihli gazetenin ikinci sayfasının üstünde büyük harflerle "KIBRIS - BİRLİĞİN KÖPRÜSÜ" başlığı atılmıştır. Bunun altında ise "Bugün Bir Millet Doğmaktadır..." başlığı yer almaktadır. Haberde, 41 devletten gelen kutlama ve tebrik mesajlarına değinilmektedir: "Kıbrıs'ı seven bütün dostlar bağımsızlığa kavuştuğu için bugün şenlik yapmakta ve onun istikbaline, Orta Doğu ve Dünya birliği için bir köprü olarak bakmaktadırlar." Tebrik mesajına yer verilenler arasında Britanya Parlamentosu Muhafazakâr Parti mebuslarından Sir Hamilton Herr, Mahatma Gandhi'nin torunu gazeteci Rajmohan Gandhi, Yunanistan Başbakanı General Metaxas'ın yeğeni İngiliz gazeteci Peter Howard, İsveç Kral Mabeyncisi ve Parlamento Üyesi James Dickson, İngiliz mebuslarından Patrick Wolridge Gordon ve Oxford Grub'u kuran ve daha sonra bunu Manevi Silahlanma (Moral Re-armament) adıyla devam ettiren Frank N. D. Buchman bulunmaktadır. Tebrik mesajlarının yayımlandığı ikinci sayfanın en altında ise şu satırlara yer verilmiştir: "Bu sayfa, Kıbrıs istikbalinin Birliğin Köprüsü olacağına inanan Kıbrıslılar ve Kıbrıslıların dostları tarafından hazırlanmıştır" (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 2).

Gazetenin üçüncü sayfasında yer alan başlık "Cumhuriyet İlan Edildi"dir. Bunun altında "Valinin Açış Konuşmasından Sonra İmza Töreni Yapıldı" yazmakta ve bunun da altında "Dr. Küçük, Makarios, Vecdi Türel ve Hristopulos Birer Söylev Verdiler" başlığı bulunmaktadır. Haberde, Vali Sir Hugh Foot'un iki yüz kadar davetliye Lidra Palas'ta verdiği veda yemeğine değinilmekte, davetliler arasında Dr. Küçük, Makarios, Türkiye ve Yunanistan Başkonsoloslarının bulunduğu belirtilmektedir. Veda yemeğinin sonunda 21 pare top atışı yapılmış ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ni resmiyete

⁸ Özellikle 1878 tarihi sonrasında Kıbrıs Türk basınında Namık Kemal ve Jön Türkçü düşünce/siyaset önemli bir yere sahiptir. Nisan-1873 ile Haziran-1876 tarihleri arasında Mağusa'da zindanda mahkûm edilen Namık Kemal'in görüşlerinin Kıbrıs'taki Türklerin sosyolojisinde belirleyici bir niteliğe sahip olmasının nedeni, "Osmanlı'nın adayı terk etmesi ve gerek adanın durumuna gerekse de Osmanlı'nın durumuna ilişkin olarak doğan kaygı ve öfkelerin karşılığını Jön Türkler'in muhalefesinde bulmuş olmasıdır" (Ercan, 2019b: 175). Kaldı ki, Kıbrıslı olan Niyazi Berkes'in (2016: 17) çocukluk anılarından hareketle vurguladığı enstantaneler de bunu doğrulamaktadır.

kavuşturan imzalar atılmıştır. Saat 10.00'da Mağusa'ya hareket eden Sir Foot'un ayrılışına ithafen 17 pare daha top atılarak selamlanacağı ve sonrasında mebusların yemin törenlerinin gerçekleştirileceği de yine haberde öne çıkan vurgulardır. Haberin solunda Dr. Fazıl Küçük ve eşi Bayan Süheyla Küçük'ün Vali Sir Foot'un da veda yemeğine teşrif ederken ki fotoğrafına, sağında ise yemek öncesi Vali Sir Foot ile Makarios'un sohbet fotoğrafına yer verilmiştir. Haberin sağ alt kısmında da imza töreninden bir fotoğrafa paylaşılmıştır. (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

Görsel 7. Kıbrıs Cumhuriyeti imza töreni

Kaynak: Bozkurt, 16 Ağustos 1960.

Gazetenin üçüncü sayfasındaki haberlerden biri "Orgeneral Cemal Gürsel'in Kıbrıs Cumhuriyeti'ne Başarı Mesajı" başlığıyla yayımlanmıştır. "Türkiye Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel" in mesajı şöyledir:

Şu anda imzalanmış bulunan anlaşmaların tesis etmiş olduğu sağlam ve adil temeller üzerinde kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, adadaki Türk ve Rum cemaatlerinin ve bütün Kıbrıslıların bu anlaşmalara uygun bir şekilde ve karşılıklı hak ve menfaatlerine riayetkâr bir kardeşlik ve iş birliği zihniyeti dâhilinde çalışmalarını ile kültürel, siyasal ve sosyal alanlarda mesut gelişmeler kaydedeceği şüphesizdir (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

Üçüncü sayfada çok kısa şekilde yer alan diğer önemli haber "Mahpuslar Affolundu" başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, 13 Haziran 1960 tarihli *Bozkurt* gazetesinin başyazısına da konu olan mahkûmlardan 106'sının affedildiğine, 83'ünün cezalarının da bir ay ile bir yıl arasına düşürülerek hafifletildiğine değinilmiştir (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3). "Batı Almanya Kıbrıs Cumhuriyeti'ni Tanıdı" başlığıyla verilen diğer haber; Batı Almanya Başbakanı Dr. Adenauer'in bir telgraf göndererek Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanıgını bildirdiğini ve bu durumun dünya barışı için önemli bir adım olduğunu belirttiğini konu edinmektedir (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

Üçüncü sayfada yer alan bir başka kısa haber "EOKA'cı Rum Tabanca İle Yakalandı" başlığını taşımaktadır. Haberde, 15 Ağustos 1960 günü öğleden sonra eski EOKA'cılardan bir Rum'un kendisine ait bir tabanca ve beş mermi ile yakalandığı belirtilmektedir (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

Aynı sayfadaki diğer kısa haber, Türkiye'nin Kıbrıs Büyükelçiliğine atanan Emin Dirvana'nın Kıbrıs'a geleceğini ve itimatnamesini Cumhurbaşkanı Makarios'a sunacağını ele almaktadır (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

Üçüncü sayfada Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ilişkin tebrik mesajı yayımlanan diğer isimler İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth, Fransa Cumhurbaşkanı de Gaulle, Çin Cumhurbaşkanı Çan Kay Şek ve Avusturya Kıbrıs Başkonsolosu Dr. G. N. Marangoz'dur (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 3).

16 Ağustos 1960 tarihli *Bozkurt*'un dördüncü sayfasında Osman Türkay tarafından yazılmış köşe yazısı ve Sedat Törel'in yazdığı bir şiir bulunmaktadır. Türkay'ın yazısının başlığı "Başlayan Yeni Çağ"dır. Türkay yazısına "82 yıl 2 aylık İngiliz sömürge idaresi sona ermiştir" diyerek başlamakta ve Kıbrıs Türklerinin hem İngilizlerin yanlış siyasetinden hem de Rumların "imha siyasetinden" dolayı çok yıprandığına ancak "Türklük azim ve şuurunu" kaybetmediğine değinmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin "Anayurdun himayesi altında" kurulduğuna dikkat çeken Türkay, "Kıbrıs ufuklarındaki kara bulutlar henüz dağılmamıştır" demekte ve Kıbrıs Türklerine şu mesajı vermektedir: "Türk toplumu olarak yeni çağa ihtiyatla gireceğiz. Daima uyanık olacağız. Haklarımızdan feragat ve fedakârlıkta bulunmayacağız. Barışçı gayemizde başarı sağlamamız için mücadelenin henüz başladığını her zaman hatırlamamız gerekmektedir." Yazısının sonunda "Bugün her zamankinden heyecanlıyız" diyen Türkay'ın heyecanının asıl nedeni Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmuş olması değildir: "Çünkü artık Mehmetçiklere kavuşmuş bulunuyoruz. Sevincimizin, mutluluğumuzun tek sebebi de işte budur" (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 4).

Sedat Törel tarafından yazılan şiirin başlığı "Hasret Sonu: 16 Ağustos 1960"tır. Şiirin konusu, Mehmetçiklerin seneler sonra adaya ayak basması ve Kıbrıs Türklerinin Mehmetçikle kavuşmasıdır. İlk mısraları "Coşmak da / Sevinçten hüngür hüngür ağlamak da / Hakkıdır Kıbrıs Türkünün" diye başlayan Törel'in şiiri şöyle sonlanmaktadır: "Hoş geldin seksen iki yıldan sonra! / Hoş geldin sen Mehmetçğim! / Gel sarmaş dolaş öpüşelim, / Gel ağlaşıp dertleşelim!..." (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 4).

Bozkurt'un beşinci sayfasında Ahmet Alper tarafından kaleme alınmış olan köşe yazısı "Cumhuriyet'e Girerken" başlığını taşımaktadır. "Kıbrıs Türklüğü!" diye başlayan yazıda, özlenen günlerin geldiğine, hürriyete kavuşulduğuna dikkat çekilmekte ve hemen ardından İstiklal Marşı'nın ilk mısrasına yer verilmektedir. Şiirsel bir dille yazılmış olan Alper'in yazısı, Mehmetçğin adaya gelişinin yarattığı coşkuyu anlatmaktadır. Yazısında Kıbrıs Türklerine seslenen Alper "Bütün hayallerin gerçekleşti. Yağız Mehmetçiklerinin gölgesinde rahat uykularına dalabilirsin" demektedir. 389 yıl önce surlardan yükselen "Allah Allah" sesleriyle fethedilen Kıbrıs'a ve

Kubilay gibi Türk tarihinden önemli isimlere yer veren Alper, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu gün olan 16 Ağustos 1960 tarihinin önemini ise şöyle vurgulamaktadır: "Ne mutlu sana Kıbrıs Türkü! Mehmetlerine kavuşuyorsun. Onları bağrına basıyorsun. 16 Ağustos senin en mesut günün oluyor" (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 5).

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ilişkin tarihsel anlamda önem taşıyan son yazı imzasız olarak altıncı sayfada "Kıbrıs İngiltere'ye Nasıl Terk Edilmişti?" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Osmanlı'nın 1878'de Rusya'ya savaşı kaybetmesinin sonucunda gerçekleştirilen Berlin Konferansı'nda İngiltere'nin Rusya'nın Akdeniz'e inmesinden kaygı duyarak Osmanlı'ya Kıbrıs'ı "koruma" talebiyle müracaat ettiği ve böylelikle adada bir askeri üsse sahip olduğu belirtilmektedir. Osmanlı'nın bu noktada çıkarı ise Rusya'nın anlaşma maddelerine uymaması sonucunda İngiltere'nin Osmanlı'ya askeri açıdan destek vereceğidir. Yazıda ayrıca, adanın İngiltere'ye geçici olarak bırakıldığı ancak Osmanlı'nın üst üste kayıplar yaşaması sonucunda İngiltere'nin Kıbrıs'ı ilhak ettiğine değinilmektedir. Yazının sonunda İngiltere'nin adadan çekilmesi "dünya sulhuna karşı samimi hislerle bağlı oluşunun bir ifadesi olarak" yorumlanmaktadır (Bozkurt, 16 Ağustos 1960: 6).

Sonuç

16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'ne giden üç günlük süreçte ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği günde *Bozkurt* gazetesinde yayımlanan haber ve yazılar, her ne kadar İngiliz idaresi altındaki "sömürge"den kurtulmuş olduğuna ve barışa, özgürlüğe yönelik vurgular taşısa da yeni kurulan iki toplumlu devlet Türk askerinin adaya ayak basmasıyla ilişkili olarak ele alınmıştır. Farklı bir ifadeyle, Türk askerinin adaya gelişi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kıyasla daha belirleyicidir.

Bu durum tarihsel açıdan iç içe geçmiş iki bağlama sahiptir. Bunlardan ilki, *Bozkurt*'un Türk askerinin adaya gelmesini, adanın "aslına kavuşması" söylemselliği etrafında inşa etmesidir. Bu söylem ise adanın bir anlamda "Türk toprağı" olduğu vurgusunu içinde taşımaktadır. Eş deyişle böylesi bir vurgu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin henüz kuruluş aşamasında dahi barındırdığı siyasal ardalanı göstermesi bakımından önemlidir.

Öte yandan, gazetelerde ele alınan bu bağlam tarihsel süreçle de doğru orantılıdır. Retrospektif bir şekilde bakacak olursak, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde beliren yönetsel çekişmelerin, iletişimsel kopuklukların ve esas olarak - Kıbrıs Cumhuriyeti öncesinde gerçekleşen- çatışmaların toplumsal bellekte yarattığı kırılmalar, Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken dahi kendi içinde çeşitli dinamiklerin varlığına işaret etmektedir. Görünürde barışa dayalı olarak iki toplumlu bir devletin kurulduğu imajının altında, askeri ve siyasi çekişmelerin izleri *Bozkurt* gazetesindeki haberlerde ve o haberlerin geri planında önemli bir yer tutmaktadır. Bu, 1960 yılında kurulan ve 1963 yılında yıkılan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kısa süren ömrünü açıklayan önemli göstergelerden biridir. Kaldı ki, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne giden süreçte Kıbrıslı

Rumların Yunanistan'la, Kıbrıslı Türklerin ise Türkiye'yle uluslararası arenada garantörlük başta olmak üzere kurdukları sıkı ilişkiler, iki toplum arasında yaşanan hemen her sorunda iki toplumlu devlet fikrinin çözülmesine ve 1963 yılıyla birlikte de yerini Kıbrıs Cumhuriyeti öncesindeki atmosfere bırakmasına neden olmuştur. Özetle, kültürel ve siyasal bağlar kurumsal bağlara kıyasla tarihsel süreç içerisinde baskın gelmiştir.

Kaynakça

- Akgün, S. (2011). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Geçiş Sürecinde Kıbrıs Türk Aydınları ve Jön Türk Hareketi ile Olan İlişkileri (1865-1918). *History Studies*. 3 (3). ss. 1-22.
- Azgın, B. (2009). Geçmişten Günümüze Kıbrıslı Türk Basını. içinde *Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil*. (Ed. H. Aliefendioğlu ve N. Kara), Ankara: Dipnot. ss. 15-38.
- Berkes, N. (2016). *Atatürk ve Devrimler*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Bozkurt*. 26 Ekim 1951.
- Bozkurt*. 27 Ocak 1958.
- Bozkurt*. 3 Mayıs 1958.
- Bozkurt*. 2 Ağustos 1958.
- Bozkurt*. 14 Şubat 1959.
- Bozkurt*. 13 Ağustos 1960.
- Bozkurt*. 14 Ağustos 1960.
- Bozkurt*. 15 Ağustos 1960.
- Bozkurt*. 16 Ağustos 1960.
- Ercan, E. E. (2019). KKTC Basınında Dava ve Barış Politikalarının Günümüzdeki Durumu, *İletişim*. 30. Sayı. ss. 193-214.
- Ercan, E. E. (2019b). Kıbrıs Türk Toplumunda Milliyetçiliğin Tarihsel Dinamikleri ve Basın. *Etkileşim*, 4. Sayı. ss. 168-185.

- Fedai, H. ve An, A. (2012). *Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi: I.* Lefkoşa: TipografArt Basım Yayın LTD.
- Hill, G. (2016). *Kıbrıs Tarihi: Osmanlı ve İngiliz İdaresi Dönemi 1571-1948.* (Çev. N. C. Serbest). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İrvan, S. (2006). Kıbrıslı Türk Gazetecilerin Mesleki ve Etik Değerleri, *Küresel İletişim Dergisi*. 1. Sayı. ss. 1-14.
- Kata, M. (2016). *Kıbrıs'ta Nacak-Cumhuriyet Çatışması (1960-1962).* İstanbul: Hiperlink.
- Keser, U. (2019). *Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde İletişim 1955-1974.* İstanbul: Hiper Yayın.
- Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği (KTGB). (2012). *Kıbrıs Türk Basın Tarihi.* Lefkoşa: Söylem Matbaacılık.
- Kızılyürek, N. (2011). *Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs.* İstanbul: İletişim.
- Köksalan, M. E. (2007). *Moderniteden Postmoderniteye Geçiş Sürecinde Günümüz Televizyonunun Dönüşümü.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma* (İkinci Baskı). İstanbul: Bağlam.
- Mert, Ö. (2003). Osmanlı Belgelerine Göre Bir Kıbrıs Gazetesi: Zaman. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 4. Sayı. ss. 61-88.
- Stelya, N. (2013). *İstenmeyen Bebek Kıbrıs Cumhuriyeti: Kıbrıs Sorununu Yeniden Okumak-Kıbrıslı Türk Basını, Eoka ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Kuruluşu (1955-1959).* Lefkoşa: Khora.
- Tuncer, H. (2012). *Kıbrıs Sarmalı: Nasıl Bir Çözüm?* İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Ünlü, C. (1982). *Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981).* Ankara: Basın-Yayın Genel Müdürlüğü Yayını.
- Williams, C. (2007). Research Methods. *Journal of Business and Economic Research*. 5(3). ss. 65-72.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Altıncı Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

The Turkish Cypriot press, which has a structure intertwined with the Turkish Cypriot political life, has played an important role in Turkish Cypriot politics. The fact that the political actors on the island also directly own newspapers is an important indicator in this sense. *Halkın Sesi*, which was published by Fazıl Küçük on 14 March 1942, and *Nacak* owned by Rauf Raif Denктаş on behalf of the Cyprus Turkish Institutions Federation (K.T.K.F.) between 1959-1963 are examples of this situation. On the other hand, *Cumhuriyet* (1960-1962), which got into various discussions with the *Nacak* because of its support for a peaceful politics, is also important in this sense. Therefore, newspapers in the Turkish Cypriot community, as well as the result of the politics on the island, have undertaken the task of redefining and establishing those policies, and in this respect, they have assumed the role of a highly influential device on the masses.

Bozkurt newspaper, which started its publication life in Nicosia on October 26, 1951, is one of the longest-running newspapers in the history of the Turkish Cypriot press. The date range of the newspaper, which was published until August 20, 1988, shows that it continued to be published during the important historical breaking moments in the island of Cyprus. The newspaper, which was originally published as four pages and in large size, later increased the number of pages to six. Cemal Toğan, the owner of the newspaper, was also the editor-in-chief of the newspaper. In *Bozkurt*, which was published daily, Mim Varoğlu, Cemal Toğan, Sadi Toğan, Cevdet A. Ertürk, Ahmet C. Gazioğlu, Z. Nuri Dağtaş, Özker Yaşın, Ahmet Alper, Ahmet Tolgay, Bener Hakkı Hakeri, Osman Türkay, Bilbay Eminoğlu, Salih Çelebioğlu and Eşref Çetinel wrote columns. The name of the newspaper was determined by means of a public survey.

The newspaper, published with the slogan "Daily Neutral Turkish Newspaper", had a howling wolf symbol on the upper left. In the following issues, the phrase "Tomorrow is Ours" was used under the wolf symbol. In the editorial published by Cemal Toğan in the first issue of the newspaper with the title "While Releasing", it was written that the foundations of the newspaper were based on the Bozkurt Printing House, which was established five years before the newspaper was published, and was printed with a state-of-the-art intertype machine. "The newspaper you are holding today is your own work", and the editorial understanding of the newspaper was mentioned as follows: "We will never hand over our newspaper to dirty hands, we will never include articles of grudges and grudges in our columns."

In this context, the present study examines how the Republic of Cyprus, which was founded on August 16, 1960, was interpreted in *Bozkurt* (1951-1988), one of the longest running newspapers of the Turkish Cypriot press life. The aim of the study is to reveal how *Bozkurt* newspaper was

greeted just before the Republic of Cyprus and on the day the Republic was declared. The descriptive method was used in the study and all news and columns published on the subject in *Bozkurt* newspaper on 13-16 August 1960 were examined. In the theoretical part of the study, the historical features of the Turkish Cypriot press were briefly discussed in the light of the first newspapers, then *Bozkurt* newspaper was introduced and how a series of important events that took place before the establishment of the Republic of Cyprus were reflected in the *Bozkurt* newspaper. In the findings and interpretation part of the study, the data obtained from the examined newspapers were shared and described.

Although the news and articles published in *Bozkurt* newspaper during the three-day process leading to the Republic of Cyprus on 16 August 1960 and on the day the Republic of Cyprus was proclaimed, emphasizing the liberation from the "colonial" under British rule and emphasizing peace and freedom, the newly established The bi-communal state was discussed in connection with the Turkish soldier's landing on the island. This discourse emphasizes that the island is, in a sense, "Turkish land". In other words, such an emphasis is important in terms of showing the political background that the Republic of Cyprus hosted even at the foundation stage. This is one of the important indicators explaining the short life of the Republic of Cyprus, which was founded in 1960 and collapsed in 1963. This situation caused the idea of a bi-communal state to be resolved in almost every problem between the two communities, and by 1963 it gave its place to the atmosphere before the Republic of Cyprus. In sum, cultural and political ties prevailed over the historical process compared to institutional ties.